

Absztrakt Nemes Márk – “*Reconsidering Theoretical Approaches to New Religious Movements and their Surrounding Phenomena*” c. doktori disszertációjához

Kulcsszavak: *új vallási mozgalmak, vallásfenomenológia, vallásmorfológia*

A szerző disszertációjában Ninian Smart skót vallásfenomenológus 1996-os vallásmorfológiai modelljének felfrissítésére és revideálására vállalkozik. Ennek értelmében a szerző kiterjeszti a multidimenzionális keretrendszert a kortárs emergens, új, alternatív, kvázi, és para-vallási jelenségekre melyeket együttesen az „új vallásosság” esernyőfogalma alatt kezel.

Az 1960-as évek nyugati társadalmi folyamataiból kiindulva – mindezeket filozófiai, történeti, szociálpszichológiai és fenomenológiai oldalokról elemezve – a szerző rámutat azon tényezőre, amelyek véleménye szerint a kortárs posztmodern vallásosság alapvető átformálódásához vezethettek. A szerző olyan valláselméleti teóriák kontextusait és kritikáit is felhasználja érvelése alátámasztására, mint a szekularizációs paradigma, a valláspiaci modell, a pluralizmus, a kollektívizmussal szembenálló individualizmus kultúrája, vagy a spirituális hontalanság jelentési- és identitáskrízise. Körülhatárol továbbá öt olyan stratégiát, amelyek az említett krízis kezelésére az új vallásosság szférájában megjelentek. Felhasználva továbbá a foucault-i diskurzuselmélet egyes elemeit, a szerző rámutat a New Religions Studies (NRS) terminológiáját illető megoldatlan kérdésekre és állást foglal az általa alkalmasnak tekintett módszertanok és fogalmi eszköztárak kérdésében, mellyel kijelöli saját – inter-, vagy transzdiszciplináris – nézőpontjait is.

A hétdimenziós modellt az új vallásosságra alkalmazva – egyes dimenziókat egymással interakcióba lépő „szemüveglencséként” értelmezve – a szerző kiemeli a tárgyalt jelenség alapvető morfológiai jellegzetességeit, ezek alapján finomítja Smart egyébiránt kiemelkedő keretrendszerét. Megfigyeléseinek jogosultságát rövid esettanulmányokkal illusztrálja, végül záró gondolatában rámutat a *homo religiosus* inherensen vallásos jellegére. Mindezt antropológiai konstansként meghatározva tézissel zárja disszertációját, miszerint a vallásossággal foglalkozó tudományterületek számára az új vallási jelenségek ugyanolyan jelentős szereppel bírnak, mint „történelmi” ellenpárjaik.